

s. Iwona Kopacz PDDM, Rzym

Liturgia ślubów zakonnych

Oddanie swojego życia na służbę Bogu i Kościołowi dokonuje się przez profesję rad ewangelicznych, prosto mówiąc: poprzez uroczyste złożenie ślubów zakonnych. Ich forma, sposób składania, formularz Mszy Świętej przewidziany na tę okoliczność, jak też propozycje czytań zawarte są w specjalnej księdze liturgicznej: *Ordo professionis religiosae*, czyli *Obrzęd profesji zakonnej*. Księga ta stanowi część *Rytuału rzymskiego*, który został odnowiony zgodnie z postanowieniami Soboru Watykańskiego II i ogłoszony 2 lutego 1970 roku. Niebawem powinno ukazać się polskie tłumaczenie tej księgi.

Przebieg obrzędów profesji zakonnej poprzedzony jest *Ogólnym wprowadzeniem teologiczno-liturgicznym*. Po nim omówiono sposób składania profesji zarówno pierwszej, tak zwanej czasowej, jak i wieczystej. Księga zawiera także propozycję obrzędu przyrzeczenia, jak też obrzędu wprowadzenia do życia zakonnego, jakim jest nowicjat. *Obrzęd profesji* podaje jedynie ogólne zasady, podpowiada, jak powinny być celebrowane śluby zakonne, jednak każde zgromadzenie, zarówno męskie, jak i żeńskie, powinno te normy odpowiednio dostosować do swoich potrzeb, tak, aby móc uwypuklić ważniejsze elementy swojego charyzmatu. Zatem dość trudno opisać obrzęd składania ślubów, gdyż w poszczególnych zgromadzeniach może się on dość znacznie różnić.

Pierwsza profesja jest uroczystością skromniejszą niż profesja wieczysta. Przewiduje udział samej wspólnoty zakonnej i najbliższej rodziny kandydata, między innymi dlatego że nie ma ona jeszcze formy ostatecznej. Zaleca się, aby odbywała się w kościele czy kaplicy domu nowicjatu, czyli tam, gdzie do tej pory kandydat przygotowywał się do tego ważnego momentu.

Oba obrzędy: złożenia zakonnej profesji czasowej i wieczystej najczęściej odbywają się podczas Mszy Świętej, każdy ma własny formularz mszalny, z własnymi czytaniem. Nie można też ich łączyć podczas jednej celebracji. Czytania mszalne ukazują przede wszystkim różne osoby powołane przez Boga, jak: Abraham, Samuel, Elizeusz, czy też podkreślają wymagania, jakie Bóg stawia powołanym. Na okres Wielkanocy przewidziane są czytania z Dziejów Apostolskich ukazujące kształtującą się wspólnotę pierwszych chrześcijan. Najlepiej charakter ślubów podkreśla czytanie z Listu do Rzymian, w którym św. Paweł zachęca: „[...] proszę was, bracia, przez miłosierdzie Boże, abyście składali wasze ciała na ofiarę żywą, świętą, miłą Bogu, jako doskonały wyraz waszego kultu” (por. Rz 12,1).

Podczas liturgii pierwszych ślubów zakonnych nowicjusz zobowiązuje się do zachowania rad ewangelicznych: czystości, ubóstwa i posłuszeństwa przez jeden rok. Ścisły obrzęd złożenia pierwszej profesji rozpoczyna się po Ewangelii, od śpiewu hymnu do Ducha Świętego, kiedy uprasza się, aby umocnił On osobę pragnącą odpowiedzieć na wezwanie Pana, tak jak Abraham, i pójść tam, gdzie Pan zechce ją poprowadzić. To pragnienie kandydat wyraża prostymi słowami, gdy na wezwanie mistrza nowicjatu lub przełożonego wypowiada słowa: *Oto jestem*. Po tym obrzędzie wstępnym kandydat może okazać swoją miłość do Chrystusa poprzez ucałowanie księgi Ewangelii umieszczonej na ołtarzu. Teraz następuje homilia, podczas której wyjaśnia się zgromadzonemu sens życia zakonnego, jego piękno i znaczenie dla Kościoła. Po homilii ma miejsce dialog kandydata z przewodniczącym liturgii lub przełożonym zgromadzenia, podczas którego składający śluby wyraża swoje pragnienie życia zgodnie z *Konstytucjami* wybranego zgromadzenia. Po tym dialogu następuje najważniejszy moment obrzędu – kandydat zbliża się do ołtarza i trzymając jedną rękę na Ewangelii, a drugą na sercu, wypowiada formułę profesji, zobowiązując się do życia w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie, służąc Bogu i Jego ludowi. W niektórych

zgrupowaniach składa się jeszcze czwarty ślub, na przykład posłuszeństwa papieżowi, wyłącznej służby ubogim czy stałości miejsca (to szczególnie dotyczy zgrupowań kontemplacyjnych, mniszych). Teraz mają miejsce obrzędy uzupełniające, takie jak: wręczenie czy nałożenie welonu, który jest znakiem konsekracji dziewic w żeńskich zgrupowaniach zakonnych, wręczenie *Konstytucji* będących konkretnym zastosowaniem Ewangelii w życiu wybranego instytutu, jak też odznaki w postaci krzyża lub medalika noszonego na piersi, który oznacza całkowitą przynależność do Chrystusa. W wielu zgrupowaniach w dniu profesji zakonnej składający ją otrzymują także habit. Podobnie jak welon, jest on znakiem poświęcenia się Bogu. Założenie habitu jest szczególnie wymownym znakiem w zgrupowaniach kontemplacyjnych, gdzie młoda dziewczyna rozpoczyna udział w celebracji Mszy Świętej w białej sukni, jak panna młoda, a następnie w trakcie obrzędu obleka się ją w habit.

Obrzęd pierwszej profesji kończy się modlitwą wiernych, w której przedstawia się Bogu prośby o zachowanie wierności podjętym postanowieniom dla tych, którzy je złożyli. Również podczas modlitwy eucharystycznej wypowiada się następującą prośbę: *Umocnij, Boże, w świętym postanowieniu tych, którzy chcą z całym oddaniem iść za Chrystusem. Spraw, aby dawali świadectwo życia według Ewangelii i braterskiej miłości.*

Profesja wieczysta jest obrzędem bardziej okazałym, a jednocześnie w pełni i całkowicie włącza zakonnika w zgrupowanie, w którym żyje już od jakiegoś czasu. Może być celebrowana w kościele wspólnoty zakonnej, do której zakonnik należy, lub w kościele parafialnym, skąd osoba składająca profesję pochodzi. W tym ostatnim przypadku daje to możliwość uczestnictwa większej liczby wiernych, którzy mają szansę zetknąć się bliżej z życiem zakonnym. Zwyczajem godnym polecenia jest też przeżywanie tej uroczystości w kościele katedralnym, który jest sercem każdej diecezji, lub też w innym kościele, ważnym dla danego zgrupowania.

Ścisły obrzęd profesji wieczystej rozpoczyna się w podobny sposób, jak pierwsze śluby, to znaczy wezwaniem kandydata, który może odpowiedzieć słowami proroka Izajasza: *Oto jestem, Panie, poślij mnie.* Jednak pomija się wezwanie Ducha Świętego, gdyż – podobnie jak w obrzędzie święceń prezbiteratu – po homilii i dialogu kandydata z przewodniczącym liturgii śpiewa się *Litanie do Wszystkich Świętych*. W niej zawarte są również prośby za Kościół, za składających śluby i za ich rodziny, dlatego też we Mszy Świętej, podczas której odbywa się profesja wieczysta, nie ma już osobnej modlitwy wiernych. Homilia powinna przybliżyć zgrupowanym, jak też przypomnieć samym zakonnikom, sens życia zakonnego, jego zadania, charakter oraz istotę trwania w Kościele i dla Kościoła. Podczas dialogu z przewodniczącym lub z przełożonym czy przełożoną zgrupowania kandydaci, którzy za chwilę złożą śluby wieczyste, wyrażają swoje pragnienie poświęcenia się Bogu, życia w czystości, ubóstwie i posłuszeństwie, naśladując Jezusa i Jego Najczystsza Matkę, zobowiązują się do zachowywania *Konstytucji* czy *Reguł* swojego zgrupowania, żyjąc w zgodzie z Ewangelią, oraz poświęcenia się na służbę Ludowi Bożemu dzięki łasce Ducha Świętego. Po tym dialogu śpiewa się *Litanie do Wszystkich Świętych*. W tym czasie osoba pragnąca złożyć śluby przyjmuje postawę leżenia krzyżem, jako znak całkowitego powierzenia się Bogu i uniżenia przed Tym, który pierwszy ją umiłował i wybrał dla siebie. Wszyscy pozostali klęczą, a w niedzielę i inne uroczystości pozostają w postawie stojącej. Teraz następuje kulminacyjny moment złożenia ślubów. Zakonnik zbliża się do ołtarza i tam wypowiada formułę profesji, którą wcześniej własnoręcznie przepisał, po czym na ołtarzu na tym dokumencie składa własnoręczny podpis potwierdzający zobowiązanie podjęte do końca życia. Wreszcie następuje uroczyste błogosławieństwo zakonnika, które wyraża wiarę Kościoła w to, że podobnie jak w ciągu całej historii zbawienia Bóg, pozostając wierny swym obietnicom z wielką miłością prowadził swój lud, tak też będzie umacniał swoich wybranych na drogach codziennej wierności łasce powołania. Po tym – w profesji

sióstr zakonnych – następuje obrzęd nałożenia obrączki, która jest zewnętrznym znakiem zaślubin z Jezusem oraz wyłącznej przynależności do Niego, jako jedyne Oblubieńca. Celebrans podczas tego obrzędu wypowiada następujące słowa: *Przyjmij tę obrączkę, znak zaślubin z Chrystusem, i dochowaj nienaruszonej wierności twojemu Oblubieńcowi, abyś mogła wejść na wieczyste gody.* W zgromadzeniach męskich, w których nie wręcza się obrączki, znakiem wieczystej konsekracji staje się krzyż.

Tak zakonnik zostaje w pełni włączony w swoją rodzinę zakonną, co może wyrazić się właśnie w tym momencie serdecznym uściskiem przekazany przez przełożonego czy przełożoną.

Dalszy ciąg liturgii eucharystycznej rozpoczyna procesja z darami, w której mogą brać udział zarówno ci, którzy właśnie złożyli śluby, jak ich rodzice i rodzeństwo oraz członkowie zgromadzenia. To jeszcze bardziej ukazuje oddanie się Bogu, które przed chwilą się dokonało. Również w poszczególnych modlitwach eucharystycznych przewidziana jest specjalna modlitwa wstawiennicza za neoprofesorów wieczystych. Na zakończenie Mszy Świętej zalecane jest uroczyste błogosławieństwo.

Zadaniem liturgii ślubów zakonnych, zarówno pierwszych, jak i wieczystych, jest nie tylko wprowadzenie danej osoby w stan życia szczególnie poświęconego Bogu, ale także ukazanie całemu Ludowi Bożemu godności tego stanu i jego znaczenia dla życia całego Kościoła. Dlatego tak ważne jest, aby uczestniczący w niej wierni byli dobrze przygotowani i świadomie przeżywali celebrowane obrzędy. Pomocą są na pewno dobrze zredagowane i przemyślane komentarze, które wyjaśniają właśnie to, co dzieje się przy ołtarzu, mobilizując do bardziej aktywnego uczestnictwa w celebrowanej liturgii.

■